

ptujski perutninar informacije

št. 2 — avgust 1987

Priprave na referendum

Obrazložitev sprememb in dopolnitev samoupravnih splošnih aktov temeljnih organizacij, delovne skupnosti in delovne organizacije

I.

V programu priprav na sprejem sprememb in dopolnitev samoupravnih aktov, ki so ga prejeli poslovodni delavci, predsedniki delavskih svetov in predsedniki, oziroma sekretarji družbenopolitičnih organizacij, smo navedli nekaj osnovnih razlogov za aktivnosti sprememb samoupravnih aktov. Zato se bomo v tem sestavku osredotočili bolj na vsebinske aktivnosti v času do referenduma, ki bo **23. septembra 1987.**

II.

1. Koncem lanskega leta je bilo sprejetih nekaj zakonov, ki so dokaj ostro posegli v pogoje gospodarjenja in razporejanja dohodka ter delitev čistega dohodka na osebne dohodke in tudi omejili pravice povsem samostojnega urejanja področja osebnih dohodkov v organizacijah združenega dela.

Intervencijski ukrepi so veljali do konca junija letos, ko je bil intervencijski zakon o omejitvi osebnih dohodkov sicer odpravljen, vendar so praktično ti ukrepi, več ali manj, veljavni še danes. Namreč v tem času je področje razporejanja in delitve osebnih dohodkov, vezano na vrsto omejitev. Hkrati pa tudi zahteve do združenega dela, da se organizacije prilagodijo v delitvi na skupno dogovorjena izhodišča in kriterije. Zato so bili v prvem polletju sprejeti **družbeni dogovori o skupnih osnovah in merilih za samoupravno urejanje odnosov pri pridobivanju in delitvi dohodka.** Na ravni federacije je sprejela družbeni dogovor zvezna skupščina. Na podlagi tega pa je bil sprejet v skupščini SR Slovenije **republiški dogovor.**

Odbor udeležencev republiškega družbenega dogovora je za enotno izvajanje skupnih osnov in meril urejanja odnosov pri pridobivanju in delitvi dohodka, sprejel še dva dodatna dokumenta, to je: **usmeritve** za uresničevanje določil družbenega dogovora in **metodologijo** za izvajanje usmeritev družbenega dogovora.

Organizacije združenega dela so povezane po dejavnostih in sprejemajo posebne **samoupravne sporazume o skupnih izhodiščih in nekaterih osnovah za razporejanje čistega dohodka ter delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo.**

Perutnina je vezana na sporazum v okviru agroživilstva. Tudi ta sporazum je bilo treba v tem času spremeniti in dopolniti z ozirom na novosti družbenega dogovora. Spremebe in dopolnitve so bile v prvi polovici avgusta poslane vsem našim temeljnim organizacijam in DSSS.

2. Na osnovi republiškega družbenega dogovora in samoupravnega sporazuma agroživilstva, smo dolžni uskladiti naše samoupravne splošne akte (Samoupravne sporazume, pravilnike, statute, itd.).

Že prej smo navedli, da smo še vedno na področju razporejanja dohodka in delitve osebnih dohodkov podrejeni interventnim ukrepom, ki veljajo za vse tiste, ki z družbenim dogovorom nimajo usklajenih samoupravnih aktov in sicer dotlej, dokler teh aktov ne uskladijo. Za to uskladitev je določen skrajni rok, v zakonu o spremembah in dopolnitvah zakona o celotnem prihodku in dohodku, ki je bil sprejet koncem junija 1987. Citiramo najbistvenejši del določb tega zakona:

a) »Temeljna organizacija združenega dela **sme do 25. septembra 1987 izplačevati bruto osebne dohodke delavcev iz živega dela v skladu s svojim samoupravnim splošnim aktom,** vendar največ do povprečnega osebnega dohodka na delavca, ki ga je izplačala za junij 1987 v skladu z zakonom o začasnih prepovedi razpolaganja z delom družbenih sredstev za osebne dohodke in skupno porabo delavcev za leto 1987 . . .«

b) »Če samoupravnega sporazuma o skupnih osnovah in merilih za delitev sredstev za osebne dohodke v delovni organizacije ne sprejme večina delavcev, se prepoved ne nanaša na temeljno organizacijo, ki svoj samoupravni splošni akt uskladi z zakonom, družbenim dogovorom in samoupravnim sporazumom delovne organizacije o skupnih osnovah in merilih za delitev sredstev za osebne dohodke, ki ga je sprejela večina vseh delavcev delovne organizacije.«

Praktično to pomeni, da nas tudi v Perutnini veže rok za uskladitev. Zato so bile podvzete vse aktivnosti za pripravo dopolnitev, sprememb ter uskladitev samoupravnih aktov, s področja pridobivanja, razporejanja dohodka in delitve čistega dohodka za osebne dohodke.

3. V referendumski program vključujemo tudi spremembe in dopolnitve drugih samoupravnih aktov.

Zakaj? Več razlogov je za to, navedli bomo le nekaj osnovnih:

— temeljne samoupravne splošne akte (SaS o združitvi delavcev v TOZD, SaS o združitvi TOZD, TOK v DO, Statut DO, Statut TOZD in drugi) smo sprejemali leta 1978, delno spreminjali leta 1982;

— v tem času je bilo sprejeto nekaj temeljne zakonodaje (Zakon o razširjeni reprodukciji in minulem delu, Zakon o družbenem planiranju, zakon o celotnem prihodu in dohodku, o stanovanjskih razmerjih, zakon o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti, zakon o volitvah delegacij, zakon o sanaciji itd.), ki pogojujejo ureditev posameznih vprašanj v samoupravnih splošnih aktih;

— nekatere splošne akte, ki jih sprejemajo delavci na zborih delavcev in delavskih svetih smo dopolnjevali, vendar morajo imeti svojo osnovo v temeljnih, samoupravnih aktih;

— in ne nazadnje z referendumom ne odločamo pogosto, ampak na daljša razdobja, zato se v referendumsko odločanje vključi več vprašanj.

III.

Za samoupravne splošne akte, ki jih dopolnjujemo, spreminjamo in usklajujemo, bomo predstavili v tej informaciji predvsem najpomembnejše, najbistvenejše vsebinske spremembe.

1. Samoupravni sporazum o skupnih osnovah in merilih za planiranje in razporejanje dohodka in čistega dohodka v delovni organizaciji PERUTNINA.

SaS je na novo pripravljen, ker sedanji obračunski sistem, ki ga predpisuje zakon o celotnem prihodu in dohodku, zahteva precejšnje spremembe. Zato **sedanji samoupravni sporazum**, ki smo ga sprejeli pred leti ne ustreza več. Tako je povsem na novo pripravljen in vsebuje tista področja, ki jih določa zakon o združenem delu, zakon o celotnem prihodu in družbeni dogovor o skupnih merilih za samopravno urejanje odnosov pri pridobivanju in delitvi dohodka.

1.1. Na novo opredeljuje merila za razporejanje dohodka in čistega dohodka in sicer na osnovi **mere uspešnosti v primerjavi z uspešnostjo gospodarjenja v dejavnosti in gospodarstvu Slovenije.**

1.2. Skladnost **razporejanja čistega dohodka za osebne dohodke in skupno porabo** z družbenimi usmeritvami in družbenim dogovorom bomo **usklajevali na ravni delovne organizacije.**

1.3. Opredeljena so področja o **medsebojnih dohodkovnih odnosih med TODZ v Perutnini.**

1.4. **Načrtovanje in razporejanje dohodka in čistega dohodka sloni na izhodiščnih vrednostih, ki so:** BOD na delavca, skupna poraba na delavca, akumulacijska stopnja. Te določa družbeni dogovor. Sporazum agroživilske dejavnosti pa določa še naslednje: dohodek na delavca; dohodek na povprečno uporabljena sredstva; čisti dohodek na delavca; delež konvertibilnega izvoza v celotnem prihodu.

1.5. Opredeljen je izjemni dohodek in sicer: če za več kot 70% presega načrtovani dohodek v določenem obdobju.

1.6. Načrtovanje osebnih dohodkov in skupne porabe je na osnovi načrta fizičnega obsega proizvod-

nje, povprečnega osebnega dohodka, upoštevajoč doseženo in načrtovano raven produktivnosti dela, uspešnost gospodarjenja in našo raven osebnih dohodkov v agroživilstvu in gospodarstvu SR Slovenije.

1.7. Družbeni dogovor uveljavlja nov pojem — družbeno primernost osebnih dohodkov in skupne porabe, ki jo dobimo po kriterijih družbenega dogovora in usmeritvah.

1.8. Družbeni dogovor na podlagi zakona o celotnem prihodu in dohodku določa osebne dohodke:

— na podlagi **živega dela** (zahtevnost del in nalog, količina, kakovost, uspešnost),

— na podlagi rezultatov upravljanja in gospodarjenja z družbenimi sredstvi kot **minulim delom**,

— na podlagi **inovativnosti in ustvarjalnosti.**

1.9. V sporazumu so opredeljeni osebni dohodki za živo delo:

— osnovni osebni dohodki (glede na zahtevnost del in nalog),

— osebni dohodki za individualno in skupinsko stimulacijo (po pravilniku),

— osebni dohodki za splošno stimulacijo,

— osebni dohodki za inovacije in koristne predloge.

1.10. **Minulo delo** (osebni dohodki na podlagi rezultatov upravljanja in gospodarjenja z družbenimi sredstvi) je najbolj zahtevno področje sporazuma.

Po družbenem dogovoru in usmeritvah, pa tudi metodologiji, so podane osnove in merila za globalni izračun.

Na splošno je opredeljena tudi osnova za priznavanje individualnega prispevka na podlagi časovnega obdobja, v katerem je delavec prispeval svoj delež k akumulaciji.

Kaj predlagamo?

Če gre za opredelitev časovnega obdobja vlaganja, oziroma ustvarjanja akumulacije, se to odraža v letih, kolikor je delavec v Perutnini v delovnem razmeju. Izhodišče pri tem je tudi, da recimo delavec v prvih petih letih zaposlitve še ne more uživati deleža iz minulega dela, ker v tako kratkem času še ni rezultatov na njegovo »vlaganje akumulacije«, ki bi dajala že rezultate.

Zato je predlagana lestvica časovnega obdobja v celih letih in predlagani so ponderji od 1,000—1,100, začenši z rastjo ponderja od šestega leta naprej, ko je ponder 1,005 in pri 25 letih in nad temi pa 1,100.

Komisija za pripravo predlogov sprememb in dopolnitev samoupravnih splošnih aktov delovne organizacije je na svoji seji obravnavala predloženo rešitev, vendar je **predlagala varianto**, in sicer, da bi preučili enoten oziroma enak delež delavcev na minulem delu.

1.11. Sredstva za skupno porabo se pravitko izračunavajo na osnovi posebnega obrazca, ki ga določa družbeni dogovor, usmeritve in metodologija. Opredeljujejo se tudi nameni porabe sklada skupne porabe.

1.12. Motnje v poslovanju in poslovanju z izgubo so opredeljene v skladu z zakonom o sanaciji in prenehanju organizacij združenega dela.

2. Samoupravni sporazum o skupnih osnovah in merilih za delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo v temeljnih organizacijah združenega dela, temeljni organizaciji koooperantov in delovne skupnosti skupnih služb, združenih v DO PERUTNINA PTUJ.

Samoupravni sporazum je bil dopolnjen v lanskem letu, zato sedanje dopolnitve ne zadevajo področij, ki so bile dopolnjene lansko leto.

Glede na to, da je Samoupravni sporazum precej nepregleden in se je težko znati v kopici dopolnitev, ki so bile sprejete, ne pa tudi vgrajene v čistopis, se je komisija odločila za enotno, integralno besedilo samoupravnega sporazuma. To pomeni, da je vgrajena vsa osnovna vsebina sporazuma in njegovih dopolnitev. Na novo pa so vključene opredelitve, ki jih določajo zakoni in samoupravni akti, ki smo jih uvodoma omenili. Tako je tekst tudi vsebinsko sistemiziran, preglednejši.

2.1. Struktura sporazuma je sistematično opredeljena na podlagi določb 24. člena družbenega dogovora za ta sporazum.

2.2. V splošnih določbah so opredeljene tiste splošne določbe, ki opredeljujejo načela, cilje, naloge, pravice temeljnih organizacij, delovne skupnosti na področju pridobivanja dohodka in delitve na osebne dohodke.

Zlasti je pomembno med drugim, da to področje: — podrobneje urejamo v pravilnikih TOZD, TOK, DSSS,

— da bomo usklajevali osebne dohodke na ravni delovne organizacije,

— da vključujemo dosedanjo delovno dobo kot minulo delo v živo delo,

— enako vključujemo stalnost v živo delo.

2.3. Tretje poglavje je v sporazumu novo. Gre za enotno metodologijo določanja razvida del in nalog. Da smo vključili nekoliko širše osnove metodologije je določba v družbenem dogovoru, ki obvezuje organizacije, da si to uredijo v sporazumu.

Metodologije za določanje razvida del in nalog je za razumeti širše, čeprav je osnovni poudarek na **elementih za možnost priprave temeljitega opisa dela in nalog** (po starem: delovnega mesta).

Temeljiti opis del in nalog pa je osnova za objektivno vrednotenje (oceno) del in nalog, za kar prvenstveno služi razvid del in nalog.

2.4. Četrto poglavje — je v celoti bilo dopolnjeno na referendumu leta 1986, zato ni nobenih tokratnih predlogov za dopolnitev. Gre za celovito metodologijo analitičnega ocenjevanja del in nalog.

2.5. Peto poglavje zajema osnove in merila za oblikovanje osebnih dohodkov na podlagi živega dela in sicer na osnovi:

— zahtevnosti (osnovna ocenitev),
— količine, kakovosti, uspešnosti (stimulativni del),

— delovne dobe,

— stalnosti v delovni organizaciji in

— inovacij, koristni predlogi.

2.6. Skupne osnove in merila za oblikovanje osebnih dohodkov na osnovi rezultatov upravljanja in gospodarjenja z družbenimi sredstvi, kot minulim delom so opisane pri točki 1.10.

2.7. V ta sporazum vključujemo dodatna poglavja, ki opredeljujejo osnove in merila za: dodatke iz osebnega dohodka, nadomestila, skupno porabo in povračila v zvezi z delom.

Skupno porabo in osebne prejemke določa družbeni dogovor RS Slovenije, povpračila pa družbeni dogovor SFRJ.

3. Pravilniki o razporejanju dohodka in čistega dohodka ter osnove in merila za delitev osebnih dohodkov in sredstev skupne porabe ter druge osebne prejemke delavcev v TOZD, TOK in DSSS.

Pravilniki so bili dopolnjeni pravtako v lanskem letu, zato v glavnem ostanejo te določbe oziroma opredelitve, razen tam, kjer dogovor in samoupravni sporazum na ravni delovne organizacije določa drugače, v skladu s sprejetimi zakoni, dogovori, sporazumi.

3.1. Prvo, drugo in tretje poglavje opredeljuje pridobivanje, razporejanje dohodka in delitev čistega dohodka. Zaradi spremenjenega obračunskega sistema družbenih usmeritev za razporejanje dohodka in delitev čistega dohodka, kar je zajeto v samoupravnem sporazumu delovne organizacije — se ta poglavja dopolnijo v skladu z opredelitvami sporazuma.

3.2. Četrto, peto, šesto in vsa naslednja poglavja se uskladijo z določbami samoupravnega sporazuma o skupnih osnovah in merilih za delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo v TOZD, TOK in DSSS, združenih v DO Perutnina Ptuj.

4. Samoupravni sporazum o združitvi temeljnih organizacij združenega dela v delovno organizacijo Perutnina Ptuj.

Ta sporazum je bil sprejet leta 1978, dopolnjen je bil 1982. Takratne dopolnitve so v glavnem zajele oblikovanje kolegijskega poslovodnega organa in opredelitev njegovih nalog, dolžnosti, pravci itd. Vse drugo ni doživelo sprememb. Glede na sedanji in bodoči razvoj delovne organizacije, pa tudi zakonodajo, ki smo jo opredeljevali kot razlog za dopolnjevanje, so predložene dopolnitve nujne.

V obrazložitvi je nekaj poudarkov na dopolnitve:

4.1. Ime firme — predlog je za skrašanje — le **PERUTNINA PTUJ, brez Mesokombinata**. Sodobni poslovni svet, tudi v SFRJ je opustil ali opuščal ostanki poimenovanj, ki spominjajo, na obdobje tik po drugi svetovni vojni, ko je po drugih vzorcih nastajal instrumentarij poimenovanj dejavnosti, ki so dejansko bile kombinacija vrste dejavnosti. Hkrati naj bi tako poimenovanje predstavljalo takrat velikost oziroma veličino podjetja. Danes so za to nedvomno drugi kriteriji.

4.2. Predmet poslovanja — glavne in stranske dejavnosti so navedene tako, kot so registrirane. Zato jih ponovno pregledite z namenom, da jih dopolnite če je to potrebno.

4.3. Planiranje je opredeljeno v skladu z novim zakonom o družbenem planiranju. Pri tem je potrebno opozoriti na dve pomembni novosti.

— enotnost planiranja na ravni delovne organizacije, sprejemanje skupnih osnov plana delovne organizacije, sprejemajo jih delavci v TOZD, TOK, DSSS na zborih delavcev;

— odločanja o večjih skupnih investicijah v delovni organizaciji je potrebno v skladu z zakonom o

razširjeni reprodukciji in minulem delu opredeliti v samoupravnem sporazumu.

O tem naj bi odločali delavci z osebnim izjavljanjem na zborih delavcev.

4.4. Pri izvršilnih organih delavskega sveta delovne organizacije predlagamo razširitev z dadatnimi tremi komisijami: za nagrajevanje, za imenovanje, invalidske komisije. V nadaljnjih členih opredeljujemo: imenovanje, pristojnost, naloge, pravice. Zakaj nove komisije? Ne gre za nove, ker dve delata že sedaj — za nagrajevanje in za inovacije. Vključujemo jih le v okvir in rang drugih odborov in komisij, ker pokrivajo področja, ki so pomembna za enotno delovanje na ravni delovne organizacije.

4.5. Pri delegacijah za samoupravne interesne skupnosti smo se ob zadnjih volitvah odločili za skupno delegacijo na ravni delovne organizacije. Takrat je bilo to urejeno s »statutarnim sklepom«, zato moramo vključiti to v sporazum.

4.6. Organiziranost delovne skupnosti skupnih služb ni povsem usklajena s potrebami in zahtevami sedanjega časa, pa tudi ne povsem z našimi temeljnimi akti.

Razvojna dejavnost je izredno pomembna poslovna funkcija, brez katere si je najbrž težko predstavljati hitrejši nadaljnji razvoj temeljnih dejavnosti v Perutnini.

Koncept oblikovanja posebnega sektorja, ne pa službe kot je opredeljena sedaj, pomeni zagotoviti kadrovske tako, da bi pokrivali temeljna področja v Perutnini. Skupno s strokovnimi delavci iz TOZD bi opravljali dejavnosti, ki so opredeljene v sporazumu.

Investicijski sektor: sedanja investicijska služba se organizacijsko opredeli kot sektor. Današnja situacija intenzivnih priprav na velike investicije v delovni organizaciji, pa tudi za nadaljnji razvoj, je potrebno statusno opredeliti to službo kot sektor.

Sektor za računalniško obdelavo podatkov se prav tako oblikuje na novo. Razprave, ki so bile organizirane na temo vloga in funkcija računalniške podprtega informativnega sistema v delovni organizaciji, so opredelile, da naj se ta dejavnost vključi v obdelavo proizvodnih podatkov. Sektorje vodijo delavci s posebnimi pooblastili in odgovornostmi, ki jih imenuje na osnovi razpisa in predloga razpisne komisije delavski svet delovne skupnosti skupnih služb.

Za te delavce so tudi določeni razpisni pogoji glede zahtevnosti, ki je za nekatere delavce predlagana v variantah.

4.7. Na novo predlagamo ureditev nekaterih odprtih vprašanj reševanja delovne invalidnosti, delavce s spremenjeno delovno zmožnostjo in za delavce, pri katerih je podana neposredna nevarnost za nastanek invalidnosti. Gre za usposabljanje, zaposlovanje v drugih TOZD-ih, nadomestila itd.

4.8. Poglavlje o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti se vključuje v dopolnitev in se odloča o tem skupno z drugimi dopolnitvami, ne glede na to, da je delavski svet delovne organizacije sprejel to s »statutarnim sklepom«.

5. Statut delovne organizacije.

5.1. Dopolnitve v statutu delovne organizacije v glavnem zajemajo ista vprašanja kot pri samoupravnem sporazumu.

5.2. Za delovno skupnost skupnih služb so naloge

oziroma delovna področja (delokrogi) podrobneje opredeljeni.

5.3. Pri statutu gre za uskladitev posameznih poglavij v samoupravnem sporazumu.

6. Statuti temeljnih organizacij in delovne skupnosti.

6.1. Dopolnjevanje statotov je opravljeno na področjih: firme, skupnih temeljnih plana delovne organizacije, skupne delegacije za skupščine SIS družbenih dejavnosti.

6.2. Dopolnjeno je poglavje: poslovodni organi in dodane so določbe o delavcih s posebnimi pooblastili in odgovornostmi. Gre za opredelitev področij, na katerih delajo delavci s posebnimi pooblastili in odgovornostmi, kar je bilo dogovorjeno in vključeno v pravilnike o delovnih razmerjih. Sedaj se vključuje v statute, ker se to ureja s statutom.

7. Samoupravni sporazum o združevanju dela delavcev v TOZD, TOK in DSSS.

Temeljni samoupravni akt v temeljni organizaciji, delovni skupnosti je dopolnjen na področjih samoupravnih pravic in obveznosti delavcev do planiranja, urejanja delovnih razmerij, delitve osebnih dohodkov. Gre pa tudi za usklajevanje med akti samimi.

8. **Samoupravni sporazum o medsebojnih pravicah, obveznosti in odgovornostih med delovno skupnostjo skupnih služb in temeljnimi organizacijami kot koristniki storitev delovne skupnosti (razmerje v svobodni menjavi)** se uskladi s spremembami in dopolnitvami SaS o združitvi temeljnih organizacij združenega dela v delovno organizacijo Perutnina Ptuj in s Statutom delovne organizacije.

9. Pravilnik o delovnih razmerjih TOZD (DSSS)

V pravilniku o delovnih razmerjih so dopolnitve:

9.1. Pri razporejanjih delavcev med temeljnimi organizacijami in delovno skupnostjo — se razširi še na delovne invalide, delavce s spremenjeno delovno zmožnostjo in delavce pri katerih je podana neposredna nevarnost za nastanek invalidnosti.

9.2. Sektorji v DSSS — pri tem gre za uskladitev z drugimi akti.

9.3. Odsotnosti delavca z dela s pravico do nadomestila osebnega dohodka se razširi še na: odsotnost zaradi smrti sorodnikov (tete, strica, starega očeta, stare matere); za delavce, ki so napoteni na zdravljenje — do 14 dni.

9.4. Glede na novo zakonodajo zaščitite matere in otroka se dopolnijo določbe pravilnika o porodniškem dopustu.

9.5. Dodajajo se dodatne hujše kršitve delovnih obveznosti.

10. Pravilnik o izvajanju in kontroli prisotnosti alkohola, mamil, zdravil in drugih sredstev.

V nekaterih temeljnih organizacijah se pojavljajo težave zaradi alkoholizma, ker ta negativno vpliva na delo, na medsebojne odnose in na varno delo delavca samega in sodelavcev.

Delavski svet TOZD Mesna industrija je predlagal, da se v aktih podrobneje opredeli kontrola v samoupravnih aktih in tako legalizira ter opredeli delavce, ki tako kontrolo opravljajo. Zato predlagamo poseben pravilnik.

Komisija za pripravo dopolnitev in sprememb samoupravnih splošnih aktov.

Predsednik Franc Tetičkovič